

16-17 Ђурђевак

часопис за децу и омладину српске мањине

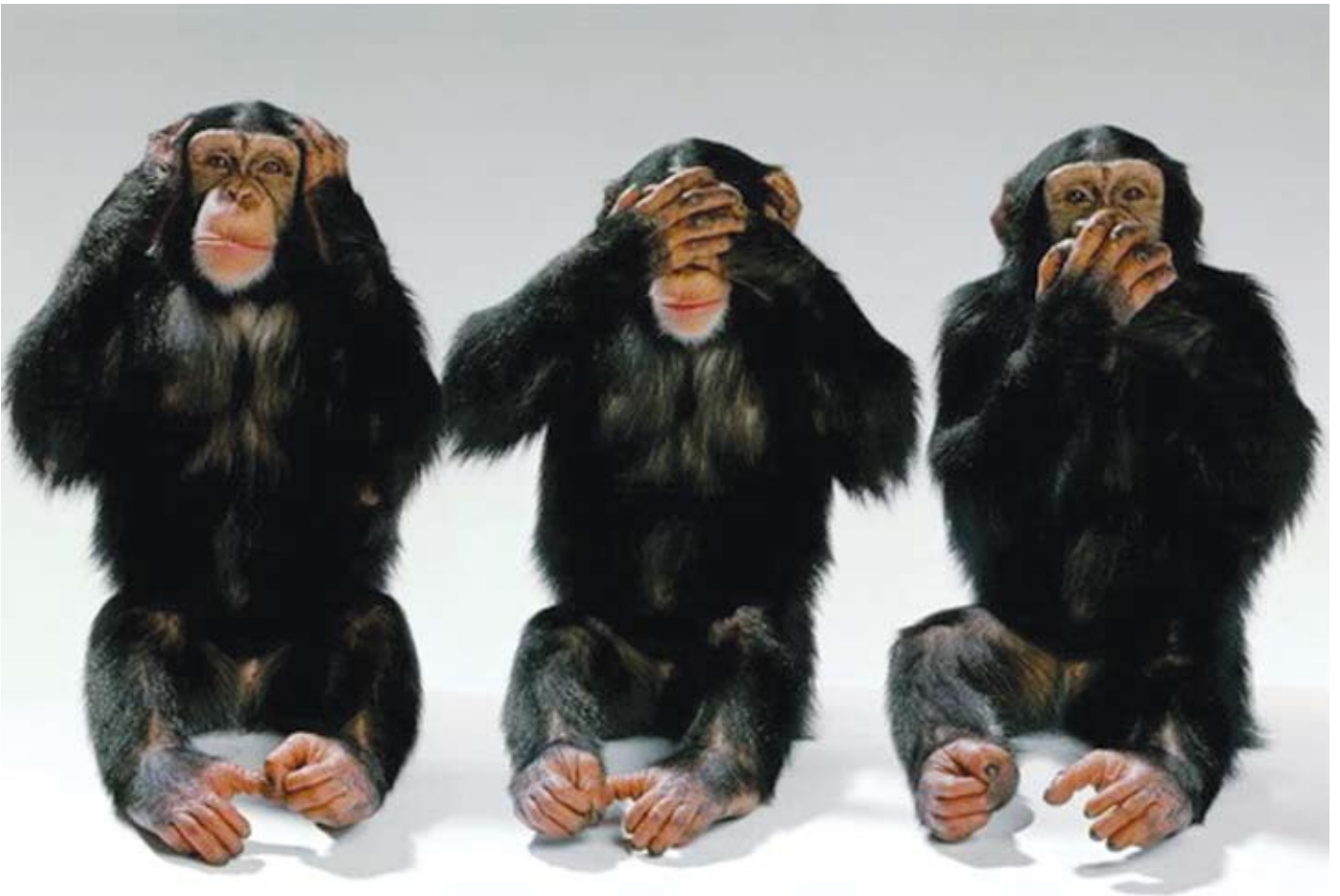
јул - октобар 2010.

цена 60 круна

сена 60 КЋ

О

ТРИ НЕВАЉАЛА МАЈМУНА

У некој шуми у Африци расло је необично велико дрво. Било је то заиста огромно дрво с необично дебелим гранама. Сви су га звали мајмунско дрво, јер су на његовим гранама живала три мајмуна: Филип, Фалип и Фолип. С њима су родитељи имали необично много муке, јер су сва тројица били веома неваљали. Климајући главом, њихов отац је често говорио: "Заиста су несташна дечица." Међутим, њихова мајка, није могла да се не смеје њиховим несташлуцима.

Једног дана сва тројица су нестали. Кад се нису појавили ни за време ручка, сви су мајмуни постали врло забринути.

Стога се стари мајмун, њихов отац, кренуо да их потражи. Угледао их је после доста тражења. Узвикнуо је од изненађења: "Гле ти њих. Ко би икад помислио да ће се попети самој жирафи на врат!"

Тада је жирафа прислонила главу на оближњу грану да би омогућила мајмунима да се лакше попну на дрво, а затим је објаснила старом мајмуну како их је нашла на купању на реци заједно са слоновима. "Замисли мајко," дрекнуо је после Филип, јер он није умео да говори тихо, "као је то било забавно. Ми смо слонове вукли за уши а они су нас прскали водом." Фалип је додао: "А ја сам седео крокодилу на реп." Није изостао ни Фолип, који је почео да се хвали како је банама хранио носорога и како су сва тројица јахала на жирафином врату. "Заиста диван дан!" кликтала су сва тројица мајмунчића. Мајка није могла да се љути на своју децу, а стари мајмун је само гунђао: "Заиста несташна дечица!"

После су захвалили жирафи на доброти, добро се најели и заспали на најближој грани.

Национални парк Ђердап се простире на површини од 63.806, а укупна заштићена зона износи 93.000 хектара. Обухвата око 100 километара Ђердапске клисуре на десној обали Дунава, од Голупца до Караташа и за национални парк проглашен је 1974. Ђердап има најстарију геолошку историју у Европи, то је најдужа долина у Европи с три клисуре, два кањона и три котлине, највећу и најстарију водену пробојницу на старом континенту у којој је Дунав најдубљи и најужи. Ђердап је и највећи природњачки и археолошки музеј у природи Европе, највећи, најстарији и најбоље изражени збег реликтне флоре и фауне, парк с највећим бројем историјских споменика из времена Римског лимеса на Дунаву. Ђердап је један од најлепших националних паркова у Европи. Без дилеме, најлепша је клисура Велики казан, чије се вертикалне стране уздижу и до 300 метара над Дунавом, а потврђено је да многобројни вирови сежу и до 90 метара у дубину. Из Великог се улази у Мали казан, који је широк око 300 метара и оивичен стрмим литицама. Завршава се на 966 километру Дунава који се зове Хајдучка воденица, а ово место је права оаза међу каменим громадама и наутичари је зато бирају за сидрење.

Ђердапска клисура је место где је очуван континуитет живота од праисторије до данас. Најзначајнији успон праисторијских људи обележен културом неолитског насеља Лепенски вир. То је период између седам и шест хиљада година пре нове ере, а највећи домет ове културе су скулптуре од дунавских облутака, које приказују риблике људске фигуре. За Римљане, Дунав је представљао природну одбрамбену препреку од Варвара, па су обалу опасали утврђењима, мостовима и пристаништима. И данас, недалеко од Кладова, налазе се остаци Трајановог моста из 105. године пре нове ере, који је био дугачак више од једног километра и спајао је данашњу Србију и Румунију. Ова монументална грађевина је наредних хиљаду година била најдужи мост у свету. Посебно истиче Трајанова табла из 101. године нове ере, постављена у част пробоја пута кроз Ђердап. Римски пут уклесан је у стеновите литице Казана, а ту су и археолошки остаци римске палате Диана-Караташ. Ту је и споменик културе, тврђава Голубац, са шест високих кула, која се први пут помиње 1335. а модерно доба је оличено хидроцентралом „Ђердап 1 и 2“.

Ђердап је у време леденог доба био је склониште за флору терцијера, која се повлачила у кањоне и клисуре Балкана. Доказ за то је постојање 50 различитих заједница шумског и жбунастог типа, од којих су чак 35 реликтног карактера - мечија леска, питоми орах, Панчићев маклен, копривић, јоргован, руј, црни граб, балкански јавор, зеленика.

Од зоолошких специфичности, у Националном парку Ђердап постоје три врсте које су описане као потпуно нове за науку - голубачка мушица (Симуллиум голумбатсценсе), дугокрили шишмиш (Миниоптерус сцхреиберси) и средњи сиви пух (Глис интермедиум).

Велика разноврсност дивљачи постоји и данас, тако да у столетним буковим и храстовим шумама овог подручја и сада живе јелени, срндаћи, дивље свиње, јазавци, куне, зечеви,

дивљи голубови, дивокозе, вукови, шакали, лисице, дивље мачке. Од преко 150 врста птица, посебно су вредни сури орао, орао змијар, орао белорепан, сова ушара, шумска сова, црна рода, сива чапља, мала бела чапља, бела сеница, планински шарени детлић, златоврана, роде, дроздови, ронци, корморани, лиске. За Ђердап су од рибљих, карактеристичне јесетерске врсте, смуђ, сом, шаран, греч, штука. Зато и не чуди што је овај национални парк сврстан међу чуда природе у Србији.

П п

напиши штампаним и писаним словима
имена насликаних предмета:

Handwriting practice lines for the letter 'P'.

О о

Handwriting practice lines for the letter 'O'.

ДЕДА И РЕПА

Сејо деда репу
Одмах после кише,
Порасла му репа
Какве нема више,
Тако је то кад се сеје
Одмах после кише.

Тад се деда посла лати,
Па отиде репу брати.
Трза, трза, - ал' му труд
Беше узалуд.

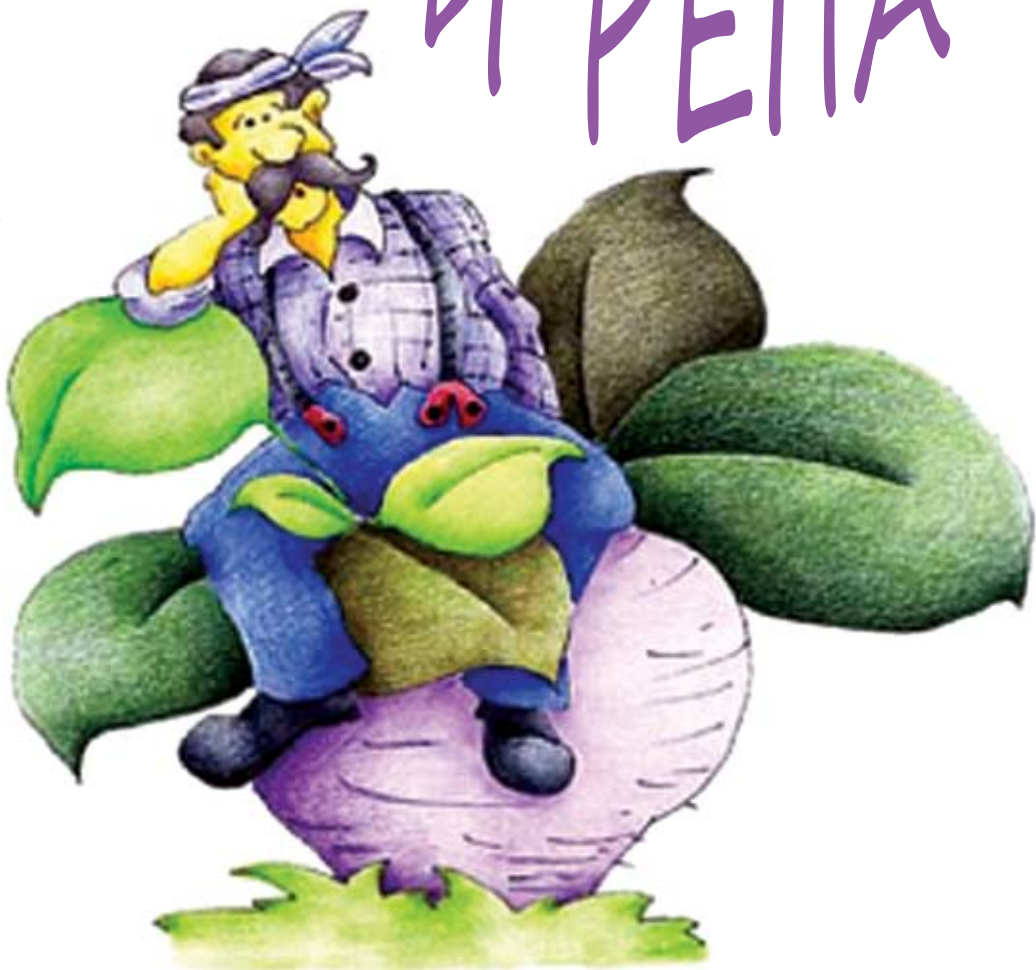
Позва деда бабу,
Баба зграби деду,
Деда зграби репу.
Трза, трза, - ал' му труд
Беше узалуд.

Позва деда малу Јулку,
Јулка зграби бабу,
Баба зграби деду,
Деда зграби репу.
Трза, трза, - ал' му труд
Беше узалуд.

Позва Јулка куцу Жујку,
Жујка зграби Јулку,
Јулка зграби бабу,
баба зграби деду,
Деда зграби репу.
Трза, трза, - сад му труд
Није био узалуд.

Деда реце: Ево је -
Целог јутра пево је.
Баба полу одсече
Да је скува довече.

Јован Јовановић - Змај

РЕШИТЕ РЕБУСЕ

РЕШЕЊА СУ
НА СТР. 34

Љубивоје РШУМОВИЋ

ВУЧЕ, ВУЧЕ, БУБО ЛЕЊА

Неко плива у Сави
Неко плива у Руми
Неко шета у трави
А вук живи у шуми

У школи га не виде
Нема ни матуру
У музеје не иде
Презире културу

Вуче, вуче, бубо лења
Шта ће рећи поколења
Водио си живот буран
Па остао некултуран

Уста су му снажна
Душа му је друмска
Обећања лажна
А ћуд му је шумска

Кад је срећан лежи
Кад је љут он режи
Ка зверствима тежи
Кад га видиш бежи

Вуче вуче бубо лења
Шта ће рећи поколења
Водио си живот буран
Па остао некултуран.

Вук и овца

**Чини ми се вековима
Вук са овцом нешто има**

**Кад је види како пасе
Вук напросто не зна за се**

**Овца кад му види очи
Ни да бекне ни да скочи**

**Овца не сме да се брани
Вук се њеним страхом храни**

**Не разумем те односе
Ни зашто се не подносе.**

Љубивоје Ршумовић је познати дечји песник, рођен 1939. године у Љубишу на Златибору. Школовао се у Љубишу, Чајетини, Ужицу и Београду. Дипломирао је на Филолошком факултету у Београду, на одсеку компаративне књижевности. Добитник је бројних књижевних награда и признања: "Невен", "Младо поколење", "Награде змајевих дечијих игара", "Бранкове награде", "... Аутор је и више позоришних игара за децу. Најпознатије књиге су му: "Ма шта ми рече", "Тандара, мандара и још једна прича", "Причанка", "Још ми само але фале", "Домовина се брани лепотом", "Рошави анђео"... У Српској академији наука и уметности 2. јуна ове године додељена је награда Бранко Ћопић за књигу "Сунчање на месечини".

Деца су украс света!

**Нема света ни планете
Где не може стићи дете,
Јер све дечје стазе воде
Од игре до слободе.
Цвеће је украс баште
Лептир је украс цвета,
А деца пуна маште
Деца су украс света!
Лепе песме тихе тајне
Све љубави важне
сјајне,
Нека плану нек' се роде
Од игре до слободе.
Цвеце је украс баште
Лептир је украс цвета,
А деца пуна маште
Деца су украс света!**

ДЕТЕ

Дете није дете
Играчка за стрине и тете
Дете је дете
Да га волите и разумете

Нећете ми веровати
И велики песник Гете
Некада је био беба
И веома немирно дете

Бркати хајдук Вељко
Што је злотвору прашио пете
У почетку је сисао палац
И био немогуће дете

Јунаци космоса
Што лете на друге планете
Прво су седели на ношама
А после су сели у ракете

Дете није дете
Играчка за стрине и тете
Дете је дете
Да га волите и разумете

Гле четири гусара
Бес у њима ври
Један пуко од муке
Остало их три!

Три љута гусара
А против њих ја
Једног сам звизнуо
Остала су два!

Два љута гусара
А поглед им ледан
Један се оклизнуо
Још остао један!

Један љути гусар
Постао је медан
Просто се истопио
Остао ниједан!

У сваком погледу
Прошла ме је страва
Сад је све у реду
Може да се спава!

Десет љутих гусара

Десет љутих гусара
Дошло у мој кревет
Један пао с кревета
Остало их девет!

Девет љутих гусара
Још не знају ко сам
Једног сам успавао
Остало их осам!

Осам љутих гусара
Ја их оштро гледам
Један пао у несвест
Остало их седам!

Ђурђевак 16 - 17

Седам љутих гусара
Побегло на брест
Један пао на главу
Остало их шест!

Шест љутих гусара
Збрисало у свет
Један се изгубио
Остало их пет!

Пет љутих гусара
Лете као лептири
Један пао у бунар
Остало их четири!

Ждралови

Различите врсте ждралова могу се срести на свим континентима осим Антарктика и јужне Америке.

Ждралови су велике, дугоноге и дуговрате птице. Одрасле птице високе су до 120 сантиметара, при чему су женке нешто мање од мужјака. Распон крила им је до 2,4 метра, а ноге су у лету дуже од репа. Тежина одраслог мужјака је до 7 килограма, а женке су око једног килограма лакше. Превладавајућа боја ждралова је сребрнкасто сива, која је све тамнија према екстремитетима. Глава и врат су напротив црни. Типично обележје су с једне стране беле пруге које почињу код ока и могу досезати све до леђа, и с друге црвени, голи делови коже на глави и врату. То је заједничко свим врстама, осим девичанском и рајском ждралу. Следеће обележје су им дуга, на крају мало искрзана крилна пера. Кад птице рашире крила, долази до изражаја сва лепота ових птица. Кад

птице склопе крила, ово перје сеже далеко преко репа, а код девичанског ждрала готово до земље. Промена перја одвија се сваке друге до четврте године, претежно у време подизања младунаца. Тек након првог митарења птице добијају перје пуне дужине. Ждралови мењају своју исхрану у складу с просторним и климатским околностима. Тако једу мале глодавце, рибе и водоземце, но у јесен прелазе на житарице и бобице разних врста.

Ждралови се гнезде у мочварама, тражећи удаљена места као што су арктичке тундре, степе, висоравни и мочварне шуме. Гнездо граде у близини воде. Иако су ждралови врло друштвене птице, гнезда граде подаље једно од другог. Уз ретке изузетке, ждралови се гнезде на тлу. Легло има најчешће два јаја, а о потомству брину оба родитеља. После отприлике десет недеља младунци могу летети. Животни век је најчешће 12 до 13 у заточеништву могу живети и 40 година.

Ждралови кад су узбуђени, јављају се гласним, звиждавим тоновима. Кад нешто моле, гласање је јадикуюће пијукање. Гласно ћурликање служи међусобном јављању унутар породице. Гласне позиве који потсећају на звук трубе омогућава им резонантни простор у њиховом јако продуженом душнику (дужине од 100 до 130 см). Трубљење ждралова тако је гласно, да се чује на неколико километара. Код "пјевања" у дуету након низа позивних гласова следи низ усклађених тонова. При томе обе птице подижу главе и кљунове увис, врат забацију унатраг и шире крила, стоје једна поред друге, и лагано се крећу напред.

Често се могу видети у групама од хиљаду јединки, а код селидби у зимска или летна обитавалишта виде се и групе канадских ждралова од више десетина хиљада јединки. Ждралови који живе у топлим климатским подручјима су станарице, док оне врсте које се гнезде у хладнијим подручјима преваљују велике удаљености ради презимљавања. Наслеђени нагон за селидбу код њих покреће одређена дужина дневне светлости, временске прилике, опадање могућности налажења хране као и међусобни утицај јединки на окупљалиштима. При селидби, птице користе најповољније географске и климатске услове.

Дужина укупног пута појединих популација није једнака, но најдужи је код канадских ждралова. Они преваљују од гнездишта на Аљасци до зимских хранилишта у Тексасу удаљеност од готово 6.500 километара. Дужина пута који превале у једном дану је различита, може бити између 100 и 1.000 километара. Ждралови лете у групи обликујући клин неједнаких страница или косе редове како би се смањио отпор ваздуха, а одржао контакт унутар групе. У време селидбе птице се споразумијевају гласањем које је посебно често код слабе видљивости или ноћу. Висина лета је различита, и зависи од ветру, видљивости, рељефа и висинског струјања ваздуха. Уобичајена висина летења је између 200 и 1.000 метара, али су забележене и висине до 2.500 метара. Највиша доказана висина лета је 4.600 метара.

*остале
занимљиве чланке
из овог броја
можете
прочитати
у штампаном
издању
часописа
Ђурђевак*

Хелена Зматликова, илустрација
књиге Марије Кубатове, „Бајке водењака”

Ђурђевак

16-17

Ђурђевак, часопис за децу и омладину
српске мањине у Чешкој републици.
регистровано у Министарству културе
Чешке републике МК ЧР Е 18563 ISSN
1803-5655

Издавач: СРПСКО УДРУЖЕЊЕ СВ. САВА, удружење српске мањине у Чешкој републици. Концепција и избор текстова: М-р БРАНКА КУБЕШ. © Корица и ликовно решење: Бранка Радојковић, Лектор и коректор: Гордана Бојовић и редакција, Компјутерска обрада и припрема: Графичко студио V.M.V.cz s.r.o, штампа: ТХБ Хавличков Брод - Излази шест пута годишње.

Адреса уредништва: СРПСКО УДРУЖЕЊЕ СВ. САВА Дом народних мањина, Воцелова 3, 120 00 Праг 2, тел. 221419824, 221419825, 222232630, Е-маил: ss.sv.sava@centrum.cz, ss.sv.sava@gmail.com, srska.rec@seznam.cz жиро рачун: 185565146/0300 - Poštovní spořitelna ČSOB [www: sv-sava.cz](http://www.sv-sava.cz)